

«Flash-back»

GUILLEM DÍAZ-PLAJA, INTRODUCTOR DEL CINEMA A LA UNIVERSITAT

JOSEP MARIA CAPARRÓS LERA

Traspassat fa poc, els mitjans de comunicació no s'han fet ressò d'una de les aportacions més importants del desaparegut acadèmic de la Llengua Espanyola i catedràtic d'Història de la Literatura de l'Institut Jaume Balmes de Barcelona. Puix Guillem Díaz-Plaja va ésser l'introductor dels estudis de cinema a la Universitat del país. Per això creiem que cal aquest record.

La iniciativa va sorgir del Comitè de Cinema de la Generalitat de Catalunya durant la Segona República. I Díaz-Plaja fou el director del *Primer Curs Universitari de Cinema*, que va tenir lloc a la Universitat de Barcelona (llavors anomenada Autònoma) del 27 de febrer al 9 d'abril de 1932.

Per tant, el professor Guillem Díaz-Plaja, aleshores autor d'un valuós llibre titulat *Una Cultura de Cinema. Introducció a una estètica del film* (Ed. La Revista, Barcelona 1930), inaugurà una tradició docent continuada molt anys després per Miquel Porter i Moix, ara cap del Servei de Cinematografia de la resta-blerta Generalitat i professor director de la secció de Cinema de la Facultat de Geografia i Història.

El mateix Díaz-Plaja comentà així els objectius del primer curs especialitzat: «Aquest curs a la Universitat és part integrant d'un pla general de cinema educatiu que he presentat i ha estat molt ben acollit pel conseller de Cultura de la Generalitat. Segons el meu projecte, el cinema educatiu s'organitza en tres estadis: ensenyament primari, a base de films documentals i de dibuixos

animats; secundari o segon ensenyament, es portaria a terme per mitjà de films documentals, si bé podrien ésser argumentals, films amb finalitats morals o educatius i per últim pel·lícules pròpiament artístiques, molt triades. (Per exemple —concreta Díaz-Plaja—, per donar una idea d'obres literàries molt feixugues per a la capacitat de lectura d'un adolescent) La tercera etapa o grau d'aquest ensenyament —conclou— constituïria l'universitari, que es desdobla en una branca artística: Facultat de Filosofia i Lletres, Seminari d'Art i Pedagogia, Institut de Pedagogia (cfr. *Butlletí dels Mestres*, núm. 61, 1 febrer 1932, pàg. 4).

Aquest històric *Primer Curs Universitari de Cinema* comptava amb la col·laboració de diversos especialistes de prestigi: el crític Josep Palau, els també desapareguts Maria-Luz Morales, Sebastià Gasch i Rossend Lla-tes, l'aleshores cap dels Serveis de Cinema Josep Carner-Ribalta i el doctor Moragues, juntament amb Lluís Muntanyà i els catedràtics Àngel Valbuena Prat i Àngel de Apraiz.

La premsa diària feia esment, entusias-mada, del desenvolupament del curs. Reproduïm a continuació alguns paràgrafs significatius de tres conferències que van sobresortir i que foren publicades a la revista *Mirador* (10 març 1932):

«Les darreres conferències del curs sobre cinema, que amb un èxit tan viu, tan admirable, està donant-se a la Facultat de Filosofia i Lletres, han estat fites del més gran interès... Quan Guillem Díaz-Plaja, director del curs,

féu la presentació del dissertant, féu notar que la conferència de Josep Palau prendria jerarquies de lliçó i profunditat (...). Ací cal remarcar solament el seu to universitari normal, la seva vigor científica, filosòfica. En la intenció de l'organitzador d'aquest curs devia haver-hi segurament el desig vehement que aquestes conferències tinguessin una arquitectura sòlida i una voluntat profunda de concepte. Que tinguessin molt més de classe que de xarla. I Josep Palau ha acomplert meravellosament bé aquesta voluntat. Si algú hi hagués (encara!) que dubtés que el cinema pot encarar-se d'una manera transcendental i profunda, la conferència de Josep Palau devia ésser suficient per desmentir aquesta suposició».

D'altra banda, la mateixa revista reflectia així les dues «classes» següents:

«Lluís Muntanyà ocupà la càtedra universitària del curs de conferències sobre cinema i parlà de *Literatura i Cinema*. Dominador del tema, àgil de frase, profund de concepte, Lluís Muntanyà féu un estudi detallat de les relacions i influències mútues que hi ha entre el cinema i la literatura. Primer, la influència d'aquesta sobre el fet cinematogràfic. Després la influència del cinema sobre la literatura. Lluís Muntanyà presentà —llegí— exemples molt curiosos extrets de Proust, Latreumont, Cendrars, Azorín, Zweig, etc.

Ahir qui ocupà la càtedra de la Facultat de Filosofia i Lletres fou Rossend Llates, un dels esperits més fins i més profunds del nostre món literari. Rossend Llates parlà de *Pintura i Cinema* i comunicà ràpidament als seus oients la suggestió del tema, i remarcà les interferències que la pintura tenia amb la fotografia i sobretot amb el cinema». (*Mirador*, Barcelona 17 març 1932.)

A les concorregudes sessions d'aquest *Primer Curs Universitari de Cinema* van participar-hi cineastes com Ramon Biadiu i Delmir de Caralt, com a alumnes, i s'hi van projectar —entre altres pel·lícules d'avantguarda— l'obra mestra de King Vidor *Al·leluia* (sonoritzada, del 1929) i un documental d'Edouard Tissé, el famós *cameraman* d'Eisenstein.

És evident que es va examinar el lloc que ocupava el cinema en la teoria de l'art, la seva estètica i la tècnica, i les seves relacions amb l'educació, la moda, la literatura, la pintura i la música.

«El acontecimiento —deia en castellà l'acadèmic Guillem Díaz Plaja— tuvo carácter explosivo, y hubo quien creyó que las piedras venerables iban a resquebrajarse» (citada per J. M. García Escudero, *Cine español*, Madrid 1962, pàg. 194). Però, amb la seva iniciativa, va obrir les portes als qui vàrem arribar després.

Gràcies, Guillem.

Josep-Maria CAPARRÓS LERA

*Professor del Departament
d'Història de l'Art (U. B.)*